

Central tourist district, which differs from others by good transport availability, presence of restaurant and hotel establishments. In addition, on his territory the valuable resources are located in Gusyatinaky, Chortkivsky, Terebovlyansky, Ternipolsky, Lanovetsky, Zbarazhsky districts. Among these are the objects for development of cognitive, fortresses and entertaining tourism have large potential Ternopilsky, Zbarazhskiy and Terebovlyansky districts, on territory of which fortresses and their ruins which have a historical, scientific, aesthetic value are concentrated.

Territory of the Western district is connecting Monastirisky, Podgaetsky, Kozovsky, Berezhansky, Zborovsky administrative districts rich in event tourist resources: soldiery and cultural. Among such resources a due place is occupied by the places of leadthrough of festivals: Koropets, Berezhany, Monastyriska, Gutisko and others. In addition, a district is rich in the memorial signs of times of First and Second world war, graves of the Ukrainian sechevykh shooters and other, therefore it is important here to develop new tourist projects, based on scalene tourist potential.

Key words: historic and cultural potential, attractiveness of the territory, resource-tourist districting, tourism of mutual development, archeological tourism, sacral tourism.

Рецензент: проф. Брич В.Я.

Надійшла 15.04.2013р.

УДК 911.3

Наталія ПАНЬКІВ

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МАЛИХ ІСТОРИЧНИХ МІСТ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Досліджено культурно-історичні туристичні ресурси малих історичних міст Івано-Франківської області. Проаналізовано проблеми сучасного стану історико-культурної спадщини регіону дослідження та можливості її використання в майбутньому. Зазначено пріоритетні види культурно-історичних туристичних ресурсів малих міст з точки зору їхнього туристичного використання, вказано основні перешкоди та проблеми, що ускладнюють цей процес.

Ключові слова: малі історичні міста, культурно-історичні ресурси, історико-культурна спадщина, туристичне використання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток туристичного бізнесу неможливий без наступних складових: капіталу, технології, трудових, природних та культурно-історичних ресурсів туризму. Однак для того, щоб займатись туризмом, недостатньо володіти капіталом, технологією, високопрофесійними кадрами. Для розвитку туризму необхідна наявність території з відповідними ресурсами. Практика останніх років демонструє створення штучних туристичних ресурсів – великих тематичних парків, туристичних комплексів, атракціонів тощо. Отже, якщо в межах певної території немає туристичних ресурсів, то людина може їх створити. Проте наявність власних туристичних ресурсів сприяє формуванню туристичної галузі та визначає специфіку розвитку туризму в регіоні. Важлива роль при цьому відводиться повнішому використанню туристичних можливостей малих історичних міст, що сомі по собі часто є осередками туристичних ресурсів певних територій. Це створює можливість економічного та культурного відродження території дослідження, проте відсутність певних механізмів впровадження законів та постанов на місцевому рівні, неефективність використання туристично-ресурсного потенціалу, невідповідність, а подекуди від-

сутність туристичної інфраструктури малих історичних міст України міжнародним стандартам – все це вимагає по-новому оцінити їхнє місце в системі суспільно-поселенських зв'язків території дослідження та рівень використання їхнього туристичного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями суспільно-територіальної тематики міських населених пунктів займалися чимало вчених – фахівців з суспільної географії: М.Д. Пістун, В.В. Ковтун, Ю.І. Пітюренко, А.В. Степаненко тощо. Географічні, соціально-економічні, управлінські аспекти розвитку малих міст висвітлені в роботах В.Г. Давидовича, Ф.Д. Заставного, М. Кости, Г.М. Лаппо, Д.В. Ткача, Б.С. Хорева та інших вчених. Аналіз туристичної діяльності розглядається в працях В.Ф. Кифяка, І.В. Зоріна, В.А. Квартальнова, С.П. Кузика, О.О. Любіцевої, В.І. Мацоли, В.К. Федорченка, В.Ф. Зеленого, О.І. Орленко тощо. Аналіз туристичного потенціалу малих історичних міст та особливості його використання висвітлений у працях О.І. Орленко, В.Ф. Зеленого, В.І. Цибуха, В. Щавінського та інших науковців.

Мета дослідження. Метою дослідження є висвітлення історико-культурної спадщини малих історичних міст Івано-Франківської, оцін-

ка потенційних туристичних можливостей її використання.

Виклад основного матеріалу. Уявлення людей про цінність території як перспективного методу туризму традиційно пов'язують з багатством природи, її культурно-історичною спадщиною, якою вважають, передусім, пам'ятки архітектури, історичні місця, архітектурні монументи тощо. Історична спадщина є культурним потенціалом території, що може передбачити успішний розвиток туризму в регіоні. Однією з її складових є історико-культурні туристичні ресурси.

Історико-культурні туристичні ресурси – це пам'ятки історії і культури, створені людиною, які мають суспільно-виховне значення, пізнавальний інтерес і можуть бути використані в туристичній діяльності. До складу історико-культурних ресурсів входять пам'ятки історії, архітектури, мистецтва, етнографічні пам'ятки і пам'ятки народної творчості [10, с.7].

Пам'ятки історії та культури слугують предметом вивчення багатьох наукових дисциплін. У більшості випадків під ними розуміють окремі споруди, предмети, пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями, витвори матеріальної і духовної культури, які мають історичну, наукову, художню або якусь іншу культурну цінність. На наш погляд, історико-культурні пам'ятки, що входять і можуть увійти до складу туристичних ресурсів, необхідно розглядати не лише як окремі об'єкти з певною історичною або культурною цінністю, а як поєднання відповідних видів історико-культурних ресурсів, що мають високу атрактивність, можуть відігравати важливу роль у формуванні світогляду народу і в сукупності формувати історико-культурний туристичний потенціал поселення [8, с. 19].

В комплексі туристично-рекреаційних ресурсів особливе місце займають розміщені в малих історичних містах культурно-історичні ресурси, що є залишками минулих епох суспільного розвитку. Вони слугують передумовою для організації культурно-пізнавальних видів рекреаційних занять і на цій основі оптимізують туристичну діяльність в цілому, виконуючи досить серйозні виховні функції. Утворені культурно-історичними об'єктами малі міста в певній мірі визначають локалізацію рекреаційних потоків і напрями екскурсійних маршрутів [4, с. 23].

Історико-культурні пам'ятки є вагомою частиною багатой культурної спадщини малих історичних міст Івано-Франківської області.

Вони відіграють важливу роль у пізнанні історії, вихованні почуття патріотизму та відданості своїй землі. Історико-культурні об'єкти завжди мали вплив на умови праці та відпочинку людей. Залежно від соціально-політичних умов, рівня будівельної техніки, наявності будівельних матеріалів, природнокліматичних факторів створювались різноманітні за функціональним призначенням будівлі та споруди.

Вивчення історико-культурних ресурсів зможе допомогти у вирішенні актуальних завдань сьогодення, пов'язаних з формуванням індивідуальності сучасних поселень, створенням належних комфортних умов життя людини. Безперечно, все корисне та цінне з нашого минулого слід використовувати в сучасному та майбутньому. Традиції наших попередників мають пов'язуватися з соціальними, економічними та технічними досягненнями нашого суспільства [6, с. 37].

Серед культурно-історичних об'єктів провідна роль належить пам'яткам історії і культури, що вирізняються найбільшою привабливістю, і в результаті чого слугують головним засобом задоволення потреб пізнавально-культурного туризму. В залежності від основних ознак пам'ятки історії і культури поділяються на п'ять основних видів: історії, археології, містобудування та архітектури, мистецтва, документальні пам'ятки.

До культурно-історичного потенціалу слід віднести й інші об'єкти, пов'язані з історією, культурою і сучасною діяльністю людей: оригінальні підприємства промисловості, сільського господарства, транспорту, наукові і вищі навчальні заклади, театри, спортивні споруди, ботанічні сади, зоопарки, океанарії, етнографічні та фольклорні ансамблі, а також збережені народні звичаї, святкові обряди і т.д. [4, с. 36].

Малі історичні міста Івано-Франківської області багаті на історико-культурні ресурси, а саме:

1) **пам'ятки історії і культури** – старовинні замки, давні церкви, житлові та громадські історико-культурні пам'ятки (Пнівський та Галицький замки);

2) **чотири давньоруських міста** (Галич, Тисмениця, Снятин, Тлумач) із комплексом пам'яток історії та культури;

3) **місця народження та діяльності відомих в українській історії та культурі людей** (зокрема, пам'ятник Марку Черемшині в Снятині, в м. Болехів – меморіальна дошка Н. Коб-

ринській, пам'ятний знак Я. Лопатинському в Долині);

4) **місця визначних історичних подій** (опришківського руху, національно-визвольної боротьби українського народу) – Яремче, Галич;

5) **центри традиційних українських промислів** (писанкарства, ліжникарства, килимарства, вишивання, різьби по дереву, гончарства та інші) – Косів, Яремче.

Історичні та археологічні дослідження засвідчують заселення більшості малих історичних міст Івано-Франківської області ще в часи кам'яної доби. На території міст знаходиться чимало могильників і городищ – часів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства [3, с. 12]. Сьогодні більшість малих історичних міст області набули виразного європейського вигляду, зберігаючи при цьому власну історичну неповторність.

Окрім архітектурних та сакральних пам'яток цікавими є об'єкти промислового та інженерного будівництва – це солеварні кін. XIX – поч. XX ст. в Долині та Болехові – єдиний на Україні приклад солеварних споруд, що збереглися дотепер [5]. В Долинському районі залишилися дерев'яні млини і кузні. З інженерних споруд слід назвати залізничний кам'яний міст через Дністер у Галичі.

В малих історичних містах Івано-Франківської області під охороною держави знаходиться 28 костелів і 4 синагоги. Костели, в основному, вирізняються бароковим стилем та відзначаються монументальністю і величністю (костел 1760 р в м. Городенка, костел Св. Миколая в Рогатині, костел Різдва найсвятішої Панни Марії в Долині, стара синагога в Болехові). Під охороною держави знаходяться також монастирі, три з них нині використовуються за первинним призначенням, колишній жіночий монастир Василіанок в Рогатині використовується під лікарню.

Усі ці історико-культурні ресурси лише частково слугують основою розвитку пізнавального, наукового та інших видів туризму не лише місцевого, але й всеукраїнського та міжнародного значення.

Вивчення культурно-історичних ресурсів малих історичних міст Івано-Франківської області дає змогу встановити основні напрями раціоналізації їхнього використання у вигляді:

1) реконструкції наявних та створення нових баз відпочинку;

2) покращення рекреаційно-туристичної інфраструктури у регіоні, підвищення рівня

комфортності закладів туркомплексу;

3) включення традиційних промислів у систему атрактивних об'єктів рекреації регіону;

4) створення природних історико-етнографічних рекреаційних зон, де планується комплексне використання природних і соціально-культурних туристичних ресурсів

Аналіз великої кількості різноманітних історико-культурних об'єктів, які складають культурно-історичні рекреаційні ресурси, з позицій туристично-рекреаційної галузі господарювання повинен охоплювати їхній перелік, характеристику і типологію. При переліку і характеристиці культурно-історичних об'єктів слід вказувати назву об'єкта, його місцезнаходження, маркування, власника, літературні та інші джерела по об'єкту, схему місцезнаходження та короткий опис об'єкта [4, с. 34]. На сьогоднішній день культурно-історична спадщина малих історичних міст не має основного і повноцінного переліку, проте об'єкти культурно-історичної спадщини знаходяться на державному реєстрі. Облік, охорона та збереження пам'яток малих історичних міст області забезпечується Законом України "Про охорону культурної спадщини".

Однією із складових, що характеризують туристичний потенціал малих міст області є історико-етнографічні зони. Під етнографічною групою розуміють певну групу людей, що належить до конкретного етносу. Вона зберігає традиційні елементи побутової культури, діалектні відмінності в мові і складає історико-культурну спільність. Поява етнографічних груп зумовлена історичними особливостями розвитку окремих територіальних груп конкретної народності чи нації, їх соціальним і політичним становищем, географічними умовами, заняттями, що відобразилося на культурі і побуті цих груп.

В малих історичних містах Івано-Франківської області при феодализмі існувало багато етнографічних груп. Серед них найкраще зберегли свої особливості етнографічні групи бойків та гуцул, представницькими поселеннями яких в межах регіону дослідження є Болехів та Долина, Надвірна та Косів. Збереження старовинних звичаїв та обрядів, основних галузей традиційного господарства, їхня презентація на туристичному ринку України та Європи є першочерговим завданням для національних туристичних організацій.

На території малих історичних міст області нараховується значна кількість архітектурних

пам'яток, детальне вивчення та аналіз яких має надзвичайно велике значення в плані збереження та залучення їх до туристичної та рекреаційної сфер.

За кількістю пам'яток архітектури і містобудування малі міста області займають одне з

провідних місць в Україні [7].

Одними із найпривабливіших для туристів компонентів архітектурних пам'яток малих історичних міст Івано-Франківської області є фортифікаційні споруди (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік фортифікаційних споруд малих історичних міст Івано-Франківської області [12]

№ з/п	Назва об'єкту	Дата створення	Місце розташування	Короткий опис
1.	Старостинський замок	XIV ст.	м. Галич	Розташований на Замковій горі, на правому березі Дністра, де в минулому знаходилась пристань.
2.	Пнівський замок	XVII ст.	м. Надвірна	Розташований у передгір'ї Карпат. Замок нагадує чотирикутник із вежами.
3.	Замок у Городенці	XVII ст.	м. Городенка	Споруджений на початку XVII ст. шляхтичем Христофором Стржемським. Розміщений у північній частині середмістя, на високому правому березі р. Ямгорів.
4.	Залишки замку-фортеці	XVI ст.	м. Бурштин	Відома пам'ятка архітектури XVI ст.

Фортифікаційні споруди малих історичних міст тісно пов'язані з історичним минулим, вони є свідками багатьох подій. До наших часів від колишніх могутніх замків залишилися лише руїни, а замки в Рогатині та Снятині зникли зовсім. Охорона та реставрація існуючих фортифікаційних споруд необхідна з метою їхнього використання у туризмі, та для збереження цих історичних об'єктів для нащадків.

Певну кількість пам'яток архітектури, узятих на облік та охорону держави, складають об'єкти **цивільного будівництва**, куди належать адміністративні та громадські будинки, а також житлові й господарські будівлі. Найвища споруда такого типу висотою понад 50 м зведена в Снятині (міська ратуша). До інших споруд такого типу відносять залізничний вокзал у Галичі, будівлю Бурштинської ТЕС. З побудовою Бурштинської ТЕС (1962-1969 рр.) докорінно змінився вигляд самого Бурштина: з'явилися багатоповерхові житлові та громадські будинки [6, с. 17].

Серед громадських дерев'яних споруд привертають увагу туристичні бази "Гуцульщина" в Яремче та Косові, що зводились у гуцульському стилі. Вони свідчать про мистецькі традиції, художній смак, талант архітекторів. Окрім того, дослідження усіх архітектурних пам'яток малих історичних міст області має неабияке значення для вивчення життя і побуту, заняття населення, особливо його культури та духовності [2, с. 126]. Незважаючи на те, що кількість об'єктів цивільного будівництва не така велика, їх можна використовувати в туризмі, включаючи в туристичні маршрути.

Важливе місце в структурі пам'яток архітектури посідають **музеї**, котрих в малих історичних містах Івано-Франківської області чимало.

Історія українського музейництва починається в другій половині XIX ст., коли Європа переживала час формування націй. Саме великі політичні і суспільні зміни заклали в усвідомленні національною елітою значення культурного минулого власного народу [12].

Малі історичні міста Івано-Франківської області приваблюють туристів не лише власною історією, пам'ятками дерев'яної, кам'яної, сакральної архітектури, але й зібраними чисельними музейними колекціями матеріалів, пов'язаних з особливостями життя людей, з їхньою культурою, традиціями, мистецтвом (табл.4).

У 35 музеях малих історичних міст Івано-Франківської області на збереженні є понад 380 тис. експонатів. Упродовж року їх відвідують майже 560 тис. осіб. Усього у музеях малих історичних міст області відкрито понад 240 виставок, організовується понад 7000 екскурсій. Через нестачу експозиційних площ музеї експонують всього 2% своїх колекцій, тому питання показу музейних колекцій залишається актуальним. Кількість відвідувань музеїв малих міст щороку змінюється (табл. 2).

Малі історичні міста Івано-Франківської області мають достатньо велику кількість видових музеїв. Серед них є історичні, архітектурні, літературні, краєзнавчі та інші. Для детальнішого аналізу проведена систематизація усіх музеїв за видами (рис. 1).

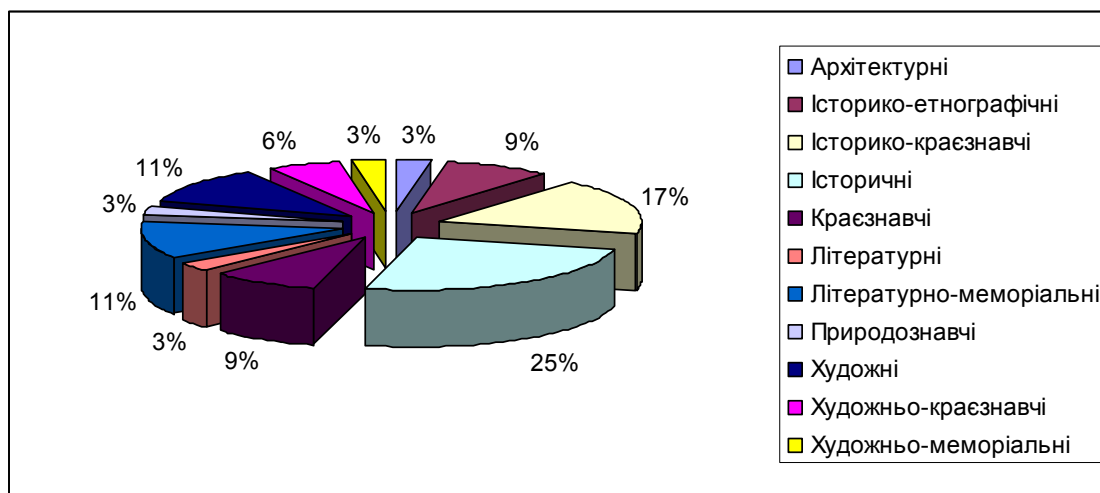
Динаміка музейного фонду малих міст Івано-Франківської області [10]

Рік	Кількість музеїв (включаючи філіали), одиниць	Кількість відвідувань музеїв за рік, тис.
1995	8	199,2
1996	10	242,9
1997	11	228,4
1998	12	267,3
1999	13	280,0
2000	15	326,4
2001	15	347,3
2002	15	375,7
2003	15	402,0
2004	16	505,9
2005	18	447,5
2006	17	426,5
2007	17	448,3
2008	16	431,2
2009	18	422,1
2010	21	449,1

Таблиця 3

Музейне надбання малих міст Івано-Франківської області [12]

№ з/п	Назва музею	Місце розташування	Дата заснування
1.	Музей історії Галича	м. Галич	1960
2.	Музей архітектури та побуту Прикарпаття	м. Галич	1979
3.	Музей дерев'яної архітектури	м. Рогатин	1650
4.	Краєзнавчий музей «Бойківщина»	м. Долина	1998
5.	Історико-етнографічний музей «Берегиня»	м. Бурштин	1987
6.	музей народного мистецтва і побуту Гуцульщини	м. Косів	1969
7.	Карпатський крайовий музей визвольних змагань	м. Яремче	1963
8.	Музей історії Надвірнянщини	м. Надвірна	1995
9.	Державний музей історії міста Болехова	м. Болехів	1967
10.	Музей Марка Черемшини	м. Снятин	1949
11.	Снятинський художньо-меморіальний музей імені В. Касіяна	м. Снятин	1982
12.	Музей-садиба Миколи Угриня-Безгрішного	м. Рогатин	2001
13.	Музей історії міста Тисмениці імені Степана Гаврилюка	м. Тисмениця	1992

Рис.1. Видова характеристика музеїв малих історичних міст Івано-Франківської області [12].

Таким чином, є очевидним те, що найбільшу кількість складають історичні музеї, далі історико-красознавчі, та в однаковій кількості літературно-меморіальні та художні. Популярність історичних музеїв пов'язана з історією малих історичних міст Івано-Франківської області та наявністю історичних подій, що відбувались на цій території. Більшість пам'яток архітектури та містобудування включено в туристичні маршрути і активно відвідуються туристами. Проте є й такі, що вимагають реставрації та реконструкції, та через відсутність бюджетних коштів досі залишаються в аварійному стані.

Малі історичні міста надзвичайно цікаві для туристів власними чисельними пам'ятками духовної сакральної архітектури. Важливим показником цінностей слугує не стільки вік

пам'яток архітектури, як стильові ознаки, за якими ховається вік споруди або мистецька цінність об'єкту. Комплекси культових споруд переважно знаходяться у великих містах.

Початки виникнення українських церков сягають княжого часу. Очевидно, при церквах діяли братства, що проводили культурно-просвітницьку роботу серед українського населення. Гуртуючись навколо храмів, українці відстоювали священні права на власну мову, релігію, побут та культурне середовище. Малі історичні міста багаті пам'ятками сакральної архітектури, що є справжньою історичною, культурною та релігійною цінністю. Церковна архітектура малих історичних міст області є втіленням багатовікового народного досвіду (табл. 4).

Таблиця 4

Сакральне надбання малих міст Івано-Франківської області [12]

	Назва церкви	Місце розташування	Дата заснування
1.	Церква святого Пантелеймона	Галич	1194
2.	Успенського собору	Галич	1586
3.	Різдва Христового	Галич	X ст.
4.	Різдва Богородиці	Рогатин	1642
5.	Костел Святого Миколая	Рогатин	1666
6.	Св. Духа	Рогатин	1598
7.	костел Непорочного Зачаття Діви Марії	Городенка	1760
8.	Успіння Пресвятої Діви Марії	Городенка	1763
9.	Вірменський костел	Городенка	XVIII ст.
10.	Церква Святого Миколая	Городенка	1879
11.	храм Пресвятої Трійці	Тлумач	2000
12.	Миколаївський костюл	Снятин	XV ст.
13.	Церква Різдва Пречистої Діви Марії	Долина	1648
14.	Костел Різдва Найсвятішої Панни Марії	Долина	1835
15.	церква Серця Ісуса, Серця Марії	Долина	1904
16.	Свято-Успенський собор	Долина	
17.	Церква Всіх Святих і Священномученика Йосафата	Бурштин	2001
18.	Церква Воздвиження Чесного Хреста	Бурштин	1802
19.	Костел Пресвятої Трійці	Бурштин	1770-1774
20.	Храм Преображення Господнього	Бурштин	2002
21.	Церква Успіння Пресвятої Богородиці	Яремче	1938

Церковна архітектура малих історичних міст Івано-Франківської області є втіленням багатовікового народного досвіду, традиційно підтверджує досконалу техніку народних майстрів.

Висновки. Отже, у структурі туристичних ресурсів, що є основою для розвитку туризму кожної території важливе місце посідають історико-культурні туристичні ресурси. Історико-культурні об'єкти малих історичних міст практично не оцінені як туристичні ресурси, багато визначних пам'яток не включена у туристичні маршрути, що призводить до їхньо-

го використання в обмежених масштабах. Все це відчутно впливає на вітчизняний туристичний бізнес, який при належній рекламі може давати значний економічний і соціальний ефект.

Проблемним аспектом в містах Івано-Франківщини є територіальні відмінності розташування історико-культурних ресурсів, неефективне та нераціональне їхнє використання, невідповідність рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалу. Обсяги обслуговування не відповідають можливостям малих історичних міст Івано-Франківщини,

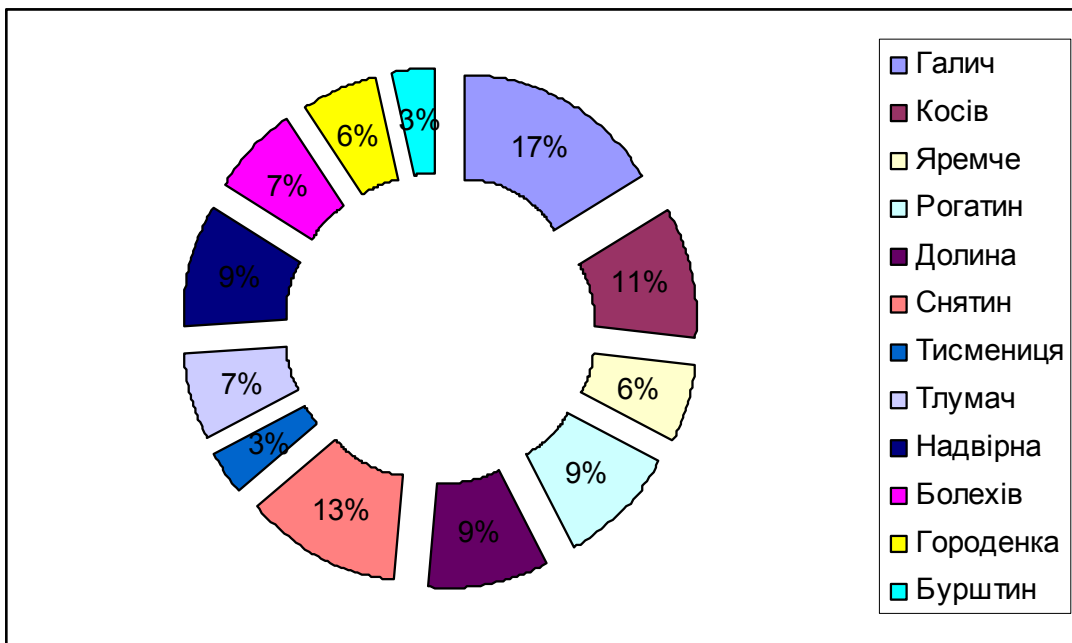
оскільки поступаються оптимальній розрахунковій кількості туристів, яку можуть прийняти міста області.

Територіальна диференціація культурно-історичних ресурсів полягає у виділенні основних зон туристичного попиту. Малі історичні міста мають достатньо велику кількість історико-культурних об'єктів, які використовуються або можуть бути використані у туристичних маршрутах. Проте є багато малих міст, які мають невелику кількість історико-культурних об'єктів, що зменшує їхній попит на туристич-

ному ринку області. Для аналізу територіальних відмінностей доцільно поділити міста на три основних типи:

- 1) міста з великою кількістю історико-культурних об'єктів;
- 2) міста із середньою кількістю історико-культурних об'єктів;
- 3) міста з малою кількістю історико-культурних об'єктів.

Усі малі історичні міста, що досліджуються мають різну кількість історико-культурних об'єктів (рис. 2).

Рис. 2. Відсоткове співвідношення історико-культурних об'єктів малих історичних міст Івано-Франківської області [11].

Отже, міста з великою кількістю історико-культурних об'єктів – Галич, Снятин, Косів, Рогатин, Долина. Міста із середньою кількістю історико-культурних об'єктів – Тлумач, Болехів, Городенка, Яремче. Міста з малою кількістю історико-культурних об'єктів – Тисмениця, Бурштин.

Туристичний потенціал є підставою для формування стратегічних напрямків розвитку туризму в малих історичних містах Івано-Франківської області, створення нових туристичних продуктів (в тому числі необхідної інфраструктури), збереження навколишнього середовища, модернізації існуючої туристичної пропозиції. Аналізуючи локалізацію історико-культурної та сакральної спадщини регіону слід акцентувати увагу на її нерівномірному просторовому розподілі з найбільшим потенціалом у Галичі, Косові, Снятині та Рогатині. Проте, до основних причин, що ускладнюють

та гальмують розвиток галузі туризму в малих містах слід віднести недостатній рівень соціально-економічного розвитку поселень, низьку якість сучасної транспортної, соціальної та туристичної інфраструктури. Такий стан речей інколи унеможливує використання туристичного потенціалу малих міст Івано-Франківської області.

Враховуючи вищесказане, стає очевидним те, що значна культурно-історична спадщина малих історичних міст області є провідним чинником розвитку туристичної галузі. Проте нерациональне використання туристичного потенціалу малих міст, неналежний рівень туристичної інфраструктури в цілому та відсутність комплексного підходу до використання культурно-історичної спадщини ускладнює прискорення процесу розвитку туристично-екскурсійної сфери малих історичних міст регіону дослідження.

Література:

1. Баран В. Л. Путівник по історико-революційних та архітектурних пам'ятках Прикарпаття / В. Л. Баран, О. П. Шеремет. – Ужгород: Видавництво “Карпати”, 1997. – 120 с.
2. Грабовецький В. Івано-Франківськ в пам'ятках історії і культури / В. Грабовецький. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. – 130 с.
3. Гуменюк Г. М. Формування національної свідомості серед учнів засобами туристично-краєзнавчої роботи / Г. М. Гуменюк. – Івано-Франківськ, 2000. – 158 с.
4. Замки та фортеці: Альбом / Вступ, коментарі та упорядкування Л. Прибеш. – К.: Мистецтво, 2007. – 352 с.: іл.
5. Івано-Франківськ – Коломия: Туристична енциклопедія. – Івано-Франківськ: Карпати, 1998. – 234 с.
6. Малюк О. Замки і фортеці Західної України / О. Малюк. – Львів: Світ, 1997. – 259 с.
7. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України / В. І. Мацола. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАНУ, 1997. – 259 с.
8. Паньків Н. Туристичне ресурсознавство: навч. посібник / Наталія Паньків. – Львів: Український бесцелер, 2011. – 238 с.
9. Проблеми міжнародного туризму: Збірник наукових статей. – К.: ТОВ “ЧасПік”, 1997. – 264 с.
10. Статистичний щорічник Івано-Франківської області. 2006 р. — Івано-Франківськ: Обласне управління статистики в Івано-Франківській області, 2007. — 602 с.
11. www.budstandart.ua
12. www.uk.wikipedia.org

Резюме:

Наталія Паньків. ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ МАЛЫХ ИСТОРИЧЕСКИХ ГОРОДОВ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В ОБЛАСТИ ТУРИЗМА.

В статье исследованы культурно-исторические туристические ресурсы малых исторических городов Ивано-Франковской области. Проанализированы проблемы современного состояния историко-культурного наследия региона исследования и возможности его использования в будущем. Указаны приоритетные виды культурно-исторических туристических ресурсов малых городов с точки зрения их туристического использования. Туристический потенциал есть основанием для формирования стратегических направлений развития туризма в малых городах Ивано-Франковской области, создания новых туристических продуктов. При локализации историко-культурного наследия региона следует акцентировать внимание на его неравномерном распределении с наибольшим потенциалом в Галиче, Косове, Снятыне и Рогатине. К основным причинам, которые усложняют и тормозят развитие туризма в малых городах следует отнести недостаточный уровень социально-экономического развития поселений, низкое качество современной транспортной, социальной и туристической инфраструктуры. Такое положение вещей иногда делает невозможным использование туристического потенциала малых исторических городов Ивано-Франковской области.

Ключевые слова: малые исторические города, культурно-исторические ресурсы, историко-культурное наследие, туристическое использование.

Summary:

Nataliya Pankiv. HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE OF SMALL HISTORIC TOWNS OF IVANO-FRANKIVSK REGION AND ITS APPLYING IN THE TOURISM DOMAIN.

It was researched cultural and historical tourist resources of small historic towns of Ivano-Frankivsk region. It was analyzed the problems of modern condition of historical and cultural heritage of an investigated region and possibilities of its applying in future. Also it was pointed out the priority kinds of cultural and historical tourist resources of small towns in terms of its applying in the tourism domain and it was indicated the main obstacles and problems that complicate this process. The attention was focused on some localities that possess the most diverse historical and cultural heritage in region (Galych, Kosiv, Rogatyn). It was clarified the main types of historical and cultural resources that are the most attractive in terms of tourist applying. We should attribute the insufficient level of socioeconomic development of the localities and low condition of modern transport, social and tourist infrastructure to the main reasons that complicate and pause the development of small towns tourist domain. Such situation often prevents the exploitation of small historic towns tourist potential of Ivano-Frankivsk region.

Key words: small historic towns, cultural and historical resources, historical and cultural heritage, tourist applying.

Рецензент: проф. Заставецька О.В.

Надійшла 02.04.2013р.